

kolonisters ideologi og ikke med de koloniserede palæstinenserers ideologier, som titlen måske kunne forlede en til at tro. Endelig kan nævnes R. Gerlach, hvis artikel „*A contrast of Old World ideology: Germans and Scotch-Irish in the Ozarks*“ bruger landskabet som nøgle til forståelse af bagvedliggende kulturelle normer.

Bogen kan ellers anbefales til alle, der gerne vil følge med i det sidste nye fra *the International Conference of Historical Geographers*. Hvis man er optaget af denne subdisciplins faglige udvikling, giver denne bog en pejling. For andre er bogen nok af marginal interesse.

Kenneth R. Olwig
NORDPLAN

Nordiska institutet för samhällsplanering
Stockholm

MARCUS BANKS: *Organizing Jainism in India and England*. Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology. Oxford: Clarendon Press 1992. 264 sider, illustreret. ISBN 0-19-827388-6 hardback, pris £35.00.

Jainismen opstod på omtrent samme sted og tid som buddismen. Hvor buddismen senere spredtes over store dele af Asien videreførtes jainismen som en endog meget lille verdensreligion koncentreret i det vestlige Indien, specielt i Guajarat. I de sidste hundrede år har mange jain'er forladt deres landsbyer og byer med kurs mod Ahmedabad og Bombay og senere mod Uganda, Kenya og Tanzania, hvor de sammen med andre entreprenører fra det vestlige Indien ret hurtigt befæstede sig økonomisk. Fire år efter at Kenya blev uafhængigt, følte mange „asiater“ sig truet til at forlade dette land, og i 1972 blev „asiaterne“ drevet ud af Uganda. Mange bor nu i London og Manchester, mens en gruppe af de mindre velbædte har bosat sig i Leicester.

I 1982-1983 udførte Marcus Banks et sytten måneder langt feltarbejde blandt jain'er i Leicester og på eksplicit opfordring af sine informanter dér, i byen Jamnagar i Guajarat. Det er der kommet flere artikler ud af og nu også en smukt produceret og gennemarbejdet bog illustreret med Banks egne fotografier.

Bogen falder i to dele, „India“ og „England“, kædet sammen af kapitlet „*In and Out of Africa*“. I hvert af disse miljøer beskriver

Banks jain'ernes „organisering“ af deres trosamfund med fokus på de interne brudlinjer snarere end på forholdet til det omgivende samfund. Jamnagar bebos af et mindre antal jain-kaster eller „divisions“, hvoraf nogle har boet længe i byen, mens andre er tilflyttere fra nærliggende landsbyer. Samtidig er jainismen inddelt i en række sekter af ældre eller nyere dato. Sekterne ledes af asketiske guruer på en sådan måde, at helheden kan opfattes enten som et religiøst organiseret samfund eller som en religion, der er direkte afledt af samfundet. Banks påviser, at det er de sociale grupperinger, d.v.s. kasterne, der rent faktisk ejer de mange ejendomme (templer, klostre og forsamlingshuse) i Jamnagar, som den religiøse elite lever i og af. Religionens sponsorer har således god snor i sine guruer. Omvendt ville der ikke have været meget tilbage af jain-samfundet, hvis den religiøse superstruktur forsvandt, for jain'er adskiller sig meget lidt fra de omgivende hinduer. Lægfolket og den asketiske elite er således symbiotisk forbundne.

Jain-asketerne må kun rejse til fods, og selv om de går rask til, er de indtil videre blevet i Indien. Jain'er i Afrika og Europa er derfor i højere grad end mange andre emigranter frataget muligheden for at genskabe deres kultur i fuldt omfang. I den anden del af bogen beskriver Banks hvordan jain-samfundet trods denne begrænsning „udkrystalliseres“ i Leicester. Han fokuserer på kasterne og de religiøse begivenheder, som jain'erne efterhånden har erhvervet sig. Fraværet af asketer giver lederne et større råderum, som de har omsat i et mislykket forsøg på at bringe alle jain'er sammen i en „neo-ortodoks“ forening med navnet „Jain Samaj (Europe), Leicester“.

I bogens sidste kapitel søger Banks at perspektivere sine erfaringer med jainismen vis-à-vis buddismen, islam og hinduismen ved at åbne en dialog med Bourdieu, Gellner og Eisenstadt.

I en tid, hvor antropologer ofte udmærker sig med vidtløftige teorier, er Banks næsten klassisk i sin etnografisk deskriptive indgang til sit emne. Han er ydermere udpræget sober på trods af, at han befatter sig med noget så betændt som emigration med det formål at tjene penge. Ved stort set at holde sig indenfor det jainske univers, hvor han villigt lader sig vejlede af sine informanter, opnår han imidlertid - som adskillige antropologer før ham - at

skabe en meningsfuld, „common sense“ og næsten „vandtæt“ fremstilling af gruppen. At det har kunnet lade sig gøre i dette tilfælde, hvor gruppen har flyttet så langt omkring, vidner om Banks indlevningsevne og måske også om den høje grad af konservatisme parret med tilpasningsevne, der tilsyneladende præger jain'ere. Banks gør med andre ord ingen forsøg på at udnytte jain'ernes omflakkende tilværelse og deres ret vage religiøse identitet til en post-modernistisk dekonstruktion af deres historie og samfund.

Hvis jeg skulle kritisere bogen måtte det være for dens lidt for snævre fokus på de traditionelle antropologiske kæpheste som kaste, sekt, religion og ritual. Jain'ere er trods alt kendt for to ting: Deres ikke-voldsfilosofi og deres forretningstæft. Vi får et glimt af sidstnævnte i diskussionen af de religiøse ejendomsforhold, og Banks har i flere artikler behandlet jain'ers måde at udbyde religiøse handlinger og oplevelser til auktion, men sekulære økonomiske forhold er stort set ladet ubehandlede. Godt nok er jain'ere i Guajarat ifølge Banks ofte engagerede i illegal spekulation i fødevarer, men dette skulle vel ikke afholde en antropolog fra at se nærmere på denne og lignende gruppers økonomiske praksis. Denne mangel fratager dog ikke bogen dens meriter.

Stig Toft Madsen
mag.scient & konsulent
København

DIANE BELL, PAT CAPLAN & WAZIR JAHAN KARIM (eds.): *Gendered Fields: Women, Men & Ethnography*. London & New York: Routledge 1993. 260 sider, illustreret. Pris £40.00 ISBN 0-415-06251-9 hardback, pris £ 14.99 ISBN 0-415-06252-7 paperback.

Utallige er de gange, jeg har siddet med en bog med *gender* på titelbladet, og skuffet har måttet sande, at indholdet har handlet om kvinder. Dette er ikke tilfældet med *Gendered Fields*. Denne antologi holder stort set, hvad den lover. At hovedparten af bidragyderne er kvinder kan naturligvis ikke undre, men dog ærgre.

Bogen behandler kønnet og felten, feltarbejderens køns betydning for adgang til informationer og kønnets betydning for den antropologiske praksis, etnografien. Spørgsmålet om køn er centralt, hævder redaktørerne, fordi

antropologer gør feltarbejde ved at etablere relationer. Med antropologiens klassiske interesse i relationer mellem kvinder og mænd – ægteskab, slægtskab, overgangsriter etc. – er det for så vidt besynderligt at feltarbejderens køn ikke altid har været medreflekteret. Det handler også om køn – og magtrelationer – skriver Bell i indledningen. Kvindelige antropologer har ofte søgt at kontekstualisere deres arbejde både autobiografisk og biografisk og har dermed søgt at integrere deres personlige og professionelle selv. Mandlige antropologer har i højere grad adskilt professionelle og private problemstillinger, som f.eks. Malinowskis dagbog fra 1967 er et eksempel på.

Et passende udgangspunkt for en diskussion af mænds, hhv. kvinders problemer med kønnet og felten er, fortsætter Bell, at sammenligne den postmoderne antropologis „anden“ med den feministiske diskurs' „anden“. Fra 1970'erne har hvide, vestlige mænd været tvunget til at reflektere deres „andenhed“ i takt med de udfordringer etniske minoriteter, kvinder og andre marginaliserede grupper har stillet antropologien overfor. Den postmoderne refleksivitet har bare ikke nødvendigvis inkluderet refleksioner over køn, og langt henad vejen er feministiske kritikere fra samme periode udeladt i den postmodernistiske litteratur. Den postmoderne teksts „anden“ er distanceret fra selvet ved geografi og ved kulturel, etnisk og racemæssig identitet. Den feministiske kritiks „anden“ er mere kompleks og indeholder blandt andet en kritik af forfatterne til den „nye etnografi“, der, under dække af demokratisk etnografi (multivokalitet etc.) tilslører etnografiens magtrelationer. Tekstdiskussionen kritiseres for at have tilsløret antropologens magt til at strukturere og udvælge tekster og stemmer.

Enkelte bidrag er på grænsen til navlebeskuende bekendelseslitteratur (O'Brian, Abramson), i forhold til min smag, hvor andre bidrag fastholder at beskrivelsen af felten er og bliver mere interessant end antropologens selvrefleksioner. Men som antologi betragtet giver den store variation i enkeltbidragene et godt indblik i de dilemmaer, feltarbejderens køn stiller antropologer i. At der er „noget for enhver smag“ er slet ikke at kimse af. Således har et par af bidragene en vis pornografisk værdi og kan glimrende tjene som inspirerende natbordslæsning.

Antologien indeholder 15 enkeltbidrag; 12